

3319





# సామెతలు

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి

సంపుటము 17

రాజము హేంద్రవరము 16-3-1994, 1-4-1994

సంచికలు 35, 36

6/4/94

ఈ సంచికలో రచయితలు :-

- 1) శ్రీ మోదరాజు నంకట రామా రావు
- 2) శ్రీ మేడపాటి బాపిరెడ్డి
- 3) శ్రీ కల్వపూడి పిఠునూచార్యులు
- 4) కనూరి S. T P. శరద
- 5) శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావు

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రు. 20-00

6 మాసములకు రు. 12-00

ఏడి ప్రతి రు. 2-00

సకాలంలో చందా పంపి సహకరించండి

## ఊర్వశీ పురూరపుల కథ - వరమార్గము

— శ్రీ కేశవకాండ శేషగీర్వాణం ఎం. ఎ..

పురాణంలో దాహ్యర్థంతోపాటు అణగి మణిగిన అంతర్ధామూ ఉంటుంది. మామూలుకథ. సులభమై యివే గంగాయమునలే పైకి కనిపిస్తాయి కాని అంతర్వాహిని. సరస్వతిగాఉండే అంతర్ధామూ ఏమూఁనో దాగియుంటుంది. అలాగే వరమార్గం గోచరిస్తుంది. కథ కల రూపంలో అంగారం టూమిలో దొక కడు. రజనురూపంలో మట్టిలో కలిపి యుంటుంది. క్రమైక సాధ్యం.

ప్రేమకథగా ప్రసిద్ధి పొందిన ఊర్వశీ పురూరపుల కథ ముందుగా పురాణంలో ఎట్లా విస్తరించిందో వివరించి నేడమంత్రాంగ అతరంగా అనర్తక అర్థాన్ని వివరిస్తాను.

ఈ కథ ఋగ్వేదంలో (మం. 10, మా. 60, అష్ట. 8, అర్చ. 6), యాజుర్వేదంలో (8.361-3-7), కథవత్సరాహ్నం (11 కాండ 6 అర్చ. మొదటి బ్రాహ్మణం), ఋహద్యేవకలో, మత్స్య (11, 12, 84, 114, 115, 116 అర్చ. విష్ణుదర్శనోత్తర (128 అర్చ.) విష్ణు (1 అర్చ. చతుర్థాఁకం, వృష అర్చ.) దేవీతాగడక (1 స్కం) బ్రహ్మాండ (88 అర్చ. 8 ఉబోద్ధాతపాదం. ప్రతి

యాపాదం, ది 2 అర్చ. స్లో 13-28), హరివంశం (21 అర్చ.). వర్మ (నృప్తి అంధం; 8 అర్చ.). ఉత్తరరామాయణం 40, 56, 67, 87, 88, 89 వర్గలు) వాయు (28 అర్చ.) వామన, రాగవతాది (3 స్కం) పురాణాలలో ఋహత్కథా మంజరి (3 రావణకలం స్లో 112.128) కథావతిశ్వాగరంలో (తరంగం 17-4.'0) మొ॥ అనేకానేక గ్రంథాలలో వివరింపబడింది.

విష్ణుపురాణంలో :-

మిత్రావధూనించిన కామ వల్ల ఊర్వశీ మనుష్యలోకంలోనే ఉంటూ అతిశయిస్తూ సత్యవాది, రూపని వండితులైన పురూరపుణ్ణి ప్రేమించింది. అతడూ ఇష్టపడ్డాడు, ఒక ప్రతిజ్ఞ కలదంటూ ఊర్వశీ ఇట్లా చెప్పింది. కయన సమీపంలో ఉన్న పుత్రవమానులైన గొడ్డె పిల్లల్ని ఎవ్వరూ దొంగిలించరాదు, సంసార సుఖంలో మిగిలూ విడిగా వగ్గుచిగా కనబడరాదు, నేతినే అహరంగా గృహిస్తాను.

రాజా అంగీకరించి ఊర్వశీతో 21 సంవత్సరాలు గడిపాడు. స్వర్గలోకంలో

ఊర్వశీ లేకపోవడం వల్ల అవ్వరసలు గంధర్వులకూ ఏమీ తోచలేదు. విశ్వావసువను గంధర్వుడు తన పరివారంతో వచ్చి ఒక గొడ్డెను అవహరించాడు. నేను అశాదలా ఉన్నా, ఎవరి కరణు పొందనంటూ ఊర్వశీ విలపించింది. దిగంబరంగా ఉండడం వల్ల రాజా కడలలేదు మెదలలేదు. రెండవగొడ్డెను కూడా అవహరించాడు. మళ్ళీ విలపించింది. చీకటికదా అని అర్థాన్ని పుచ్చుకొని దిగంబరంగానే పురూరపుడు ఆ దొంగర్నివట్టుకోవడం కోసం పరుగెత్తాడు గంధర్వులు మెరుపును చూపిచారు ఆ వెలుతురులో దిగంబరంగా ఉన్న ప్రయుజ్ఞచూపి ప్రతిజ్ఞను అనుసరించి వెంటనే ఊర్వశీ వెళ్ళిపోయింది. ఆ గొడ్డెనక్కడే ఉంచి గంధర్వులు స్వర్గలోకంలోకి వెళ్లిపోయారు. వెళ్లివారై రాజా దిగంబరంగానే తిరిగాడు. కరుషేత్రంలో ఒక నరస్సులో వల్గుడు అవ్వరసలతో క్రీడిస్తున్న ఊర్వశీని చూకాడు; నిలుచిలా అంటూ కొన్ని సూక్తాలను పఠించాడు. ప్రస్తుతం గర్భిణిగా ఉన్నా, ఏడాది తరువాత రా. వీకొక కొడుకు పుడతాడు, ఒకరోజురాత్రి వీతో ఉంటానని చెప్పింది. సంతోషపడి రాలు ఇంటి ముఖం వట్టాడు. ఏడాది దాటిన వెనుక రాజారాగా పుత్రుణ్ణి ప్రసాదించి ఒకరాత్రి అతనితో ఉండి బడుగురు కొడుకులు కలిగే గర్భాన్ని దరించి గంధర్వుల్ని వరం అడుగని చెప్పింది. ఊర్వశీసాలోక్యం కోసం గంధర్వుల్ని కోరగా వారొక అగ్నిపాత్ర (తరునామ 13 వ పేజీలో)

# స మా లో చ న

\* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక \*

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి  
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

## ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయం-ఆరంభ-వికాస-పరిణామము

— శ్రీ వృద్ధరాజ వెంకటరామారావు ఎం.ఎ..

సాహిత్యమున చందోరహితమైన రచనకు గద్యమని. చందస్సు లయ మొదలగు లక్షణములతో మన్న రచనకు పద్యమని వ్యవహరింపబడుతున్నది. సంస్కృతమున గద్యమనగా చందోరహిత వాక్యవిన్యాసమే కాని తెలుగుసాహితీ సంప్రదాయములో గద్యమునకు 'వచనము' అను పర్యాయపదము కూడా ఉపయోగించబడుతున్నది. కన్నడ భాష యందు వచన రచనలకు బహుళ ప్రచార ముండుట - తత్ప్రభావము వల్ల తెలుగు గద్యరచనలకు 'వచనము' అను పేరు కలిగినదని విమర్శకుల తలంపు.

కవిబ్రహ్మ తిక్కనసోమయాజికాల మునాటికే గద్య, వచన పదములు సమావర్తకములుగా పునయోగించబడినది. 18వ శతాబ్దమున, ప్రఖ్యాత లక్షణకారుడగు అనంతమాత్యుడు తన చందోదర్ప

జమున తెనుగున గద్యమునే వచనమని, ఈ వచన రచన బహుముఖమై వివిధ రీతుల్లో గమనము కలిగినట్టిదని పేర్కొన్నాడు.

•ధరసాహిత్యము గద్య పద్యములనం దారెండు భేదంబులై పరగున్ గద్యము నందు పాదవియతుల్ భావించగా లేవు వాక్ స్ఫురణంబై వివిధముగా మడవ నొప్పన్ కావ్యమెంతేనియున్ మరుతంద్రీ : మఱి. దీనికే 'వచన నామం బయ్యె' ఆంధ్రంబునన్

అని అప్పకవి వివరించాడు.

ఆంధ్ర వాఙ్మయములో వచనము యొక్క ఉత్పత్తి, వికాసము (1) కాళి లందు విస్తరణము పొందినది, అవి :

(1) ప్రాజ్ఞప్తయ యుగము నుండి నాయకరాజుల యుగము వరకు వివిధ వంశముల రాజులు ప్రకటించిన కావనములు.

(2) చంపూకావ్యములు

(3) వచనైక రచనములు;

ప్రాజ్ఞప్తయ యుగమునకు చెందిన రేనాటి చోళుల కావనములలో ప్రాచీన తమమైన ఆంధ్రవచన రచన కన్పించుచున్నది. రేనాటి చోళుల తరువాత చాళుక్యుల కావనము ల మన ఆంధ్రవచనము సముచ్చితము పొందినది.

క్రీ॥శ॥ 11 వ శతాబ్దమునకు చెందిన చాళుక్యభీముని 'కాళివి' కావనమునందలి వాక్యవిన్యాసము క్రీ॥శ॥ 11 వ శతాబ్దము

వందు వెలువడిన మహాభారతము వందలి వచనమునకు సామ్యముగా నుండుటగమ వింశ దగిన అంశం.

కాకతీయ యుగ కావనములలో పా మాణికతను కలిగిన వచనములున్నవి. ప్రాకృతపదములు విరివిగా వాడబడిన మ, భావము స్పష్టముగా వ్రేపూర్ణ వాక్య విశ్వాసముతో నుండుట విశేషము.

14, 16 శతాబ్దములమధ్య వెలువడిన కావనములలో తెలుగు వచనములు వ్యావహారిక పద్ధతిలో రచించబడినవి. ఆంధ్రరాజులై ఆంధ్రేశ్వర ప్రాంతములను పరిపాలించిన నాయకరాజులకూడా కొన్ని తెలుగువచన కావనములు వేయించిరి. వీటి యందు అన్యభాషాపదములు కూడా కలవు.

విజయనగర యుగకావనములందు నర్వపరిణత గల వచనములు ఉపయోగించబడినవి.

ఆంధ్రమున అధికావ్యమైన మహాభారతము చంపూగ్రంథము. ఈ కావ్యమున వద్యములకు వలెనే వచనములకు కూడా నమ్రచిత్తానము లభించినది మూడింట రెండు పంతులు వద్యములుండగా మూడవభాగము వచన రచన క్రమంచినది. కవిత్వయ కవులు, కథనము పట్ల వచనమునే ఉపయోగించారు. నన్నయ అనేక మూర్తులను వచనములందే విద్వద్ము చేసెను. తిక్కన, ఎఱ్ఱవలు అధికవి

అడుగజాడల యందే వచనమును రచించిరి.

ఓజోగుణ ప్రధానమైన వచనములు వ్రాయుటలో ఎఱ్ఱాపెగడ ప్రథముడు. నాచనసోముడు 'ఉత్తర హరి వంశము' వందు ఎఱ్ఱవలె గంభీరమైన ఉత్తమ వచన రచన చేసెను.

ఆంధ్ర వాఙ్మయమున మహాభారతమున కున్నటులే పోతన రచించిన మహాభాగవతమునకు ప్రత్యేక స్థానము కలదు. పోతన వద్యములలోనే కాదు, వచనములలో కూడా సౌందర్యముభాసిల్లుటకు కారణము ఆ కవి ఆనందించిన అలంకారికతలై లియే వంశానుక్రమణిక లందును, వర్ణనములందును తత్త్వోపన్యాస విస్తరణమునందు పోతన నము దితముగా వచన రచన చేసెను. నైమిశారణ్యము, గంగావతరణ మిత్యాదులు ఉదాహరణములే.

శ్రీనాథకవిసార్యభౌముడు రచించిన వచనములు పోతన విరిచిత వచనములనే పోలియున్నాయి. అయితే పోతనకు గల శబ్దాలంకార అభిమానము శ్రీనాథు కి లేదు.

క్రీ॥శ॥ 18 వ శతాబ్దియందు ఆంధ్ర సాహిత్యము ఒక ముఖ్యమైన మలుపు తిరిగినది. తెలుగున నూతన ప్రక్రియ యగు ప్రబంధము అవిచ్ఛింబించింది. కథాపదానమందు వర్ణనాపట్టుల పట్ల, శబ్దోపయోగ సందర్భమున ప్రబంధ

కవులు అనేక నూత్న మార్గముల వన లందించిరి ఇట్టి నూతనదృష్టి కేవలము వద్యరచనకే పరిమితము కాకుండా వచన ములందు కూడా చూపించవలసి వచ్చి వది. వచన రచనలో కరివలై లివి ఉపయోగి చి తమ పాండితీ ప్రకర్షను ప్రదర్శించిరి-ప్రబంధ రచయితలు వచనరచన యందు ప్రమాణమునకు, నాణ్యతకే ప్రాధాన్య మిచ్చిరేకాని పరిమాణమునకు ప్రాధాన్యమియలేదు అందుచేత స్వల్ప వచనము కూడా ఓజోగుణప్రధానమై, అలంకారిక రచనతో ఒక్కరుచున్నది. ఉదాహరణకు.

'లందిమాన రవిరథ తురంగ శృంగార  
చారు చామరచ్చటా ప్రేక్షణ  
క్షిణ్ణోద్గ్రీష చమర నముదయందిగు  
మదయంబునుగల పశేషంబులు  
శేషపణితైన లెక్కింప శక్యంబె' -  
(మనుచరిత్ర)

మొత్తము మీద ప్రబంధ కర్తల వలన తెలుగువచనము లైరి పరిపుష్టిని సంతరించుకొన్నది.

ఇలా చంపూకావ్యములందు వచనమునకు స్వరూపము వచ్చినను ఎచిన్నై క గ్రంథములు రచించు సంప్రదాయము మాత్రము నెలకొని యుండలేదు. 18 14 శతాబ్దికాలములో స్తుతిపదనములు వెలువడినవి.



ఈస్థితివచనములు రచయిత ఇష్ట దైన సంబోధనతో ప్రారంభమగుచుండును. అంతమున నమోవాకముతోకూడిన మకుటముండును తెలుగున ఈస్థితివచనములు పైష్టవమత ప్రతిపాదికములుగా. శైవమత ప్రతిపాదకములుగా వెలువడినవి.

ఓరుగూటి వివాసియైన రెండవ ప్రతాపరుద్రుని కాలమున జీవించిన కృష్ణమాచార్యులు రచించిన 'సింహగిరి వచనములు' అనుగ్రంథము ముఖ్యమైనది తాళ్ళపాక పెదతిరుమలాచార్యుల 'శివేశ్వర వచనము' లనుపేర కొన్ని వచనములు రచించెను 'శరకోప విన్నపములు' 'శేషగిరి నాథ విన్నపములు' మున్నగు రచనలు కూడ ఈకోపకు చెందినట్టివే.

తెలుగుభాషయందు ఇతర చారిత్రక భాషలకు వలెనే చరిత్ర రచనము స్వల్పముగా నున్నది. చరిత్రరచనకు సద్యమున కంటె వచనమే ప్రబలింపదు. క్రీ॥శ॥ 16 వ శతాబ్దమున ఏకామ్రనాథుడనువాడు "ప్రతాపచరిత్ర" యను పేరు ఒక వచనగ్రంథమును రచించియున్నాడు. వన్నయాదులు భారతమున కధనమునకు ఒట్టి శైలి వచనమున లభించింది. అదే శైలిని ఏకామ్రనాథులు ఆగ్రంథమున ఆనుసరించెను. సరలంకారమైనది కనుక నుండి సాగినదీ శైలి.

చారిత్రక వచన కావ్య పరంపరలో రెండవదిగా చెప్పదగినది "రాయవాచకము" ఈ గ్రంథమునందు ప్రధాన వృత్తాంతము శ్రీకృష్ణదేవరాయల చరిత్రే అయినను విద్యారణ్యుల వృత్తాంతము, విద్యాసింగర విరూపము మొదలగు విషయములు కూడా వర్ణించబడినవి. ఈ గ్రంథము వ్యావహారిక శైలిలో సాగినది ఈ గ్రంథము ఒక రాజకీయ వివేదిక వంటిదేయైనను ఇందలి విశేషములవలన వచన సాహిత్యమున ఒక ప్రత్యేకస్థానమును కలిగియున్నది.

చిన్నయసూరి కీర్తిచంద్రికను రచించి ముద్రించినారు వీరి వచనములు గ్రంథికములో నున్నవి. గ్రంథికవాషోధ్యమాన్ని వ్యాప్తిచేసిన కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారు 1871 లో భాషా సంజీవి యను పత్రికను స్థాపించి గ్రంథిక భాషాప్రచారము చేసిరి. 1877 లో వీరు 'ప్రిన్స్ ఆఫ్ వేల్పు' "హిందుస్తాన దుస్సనము" అను వచన గ్రంథమును రచించిరి.

గ్రంథికరచనలే కాకుండా తేలిక వచన రచనలు కూడా ప్రచురించబడుచుండెను. ఇట్టివానిలో 'పరమానందగువురుల కథలు' "అరేబియన్ నైట్స్ కథలు" 'దక్కను పూర్వకథలు' మున్నగునవి ముఖ్యమైన రచనలు.

క్రీ॥శ॥ 1890వ సంవత్సరమునుండి తెలుగు వచన వాఙ్మయముపై ఆంగ్లభాషా

ప్రభావము కనిపించసాగినది. 1890వ సం॥ నాటికి కందుకూరి వీరేశలింగంగారి రచనలన్నియు సంపుటలుగా వెలువడినవి. వారి ప్రసంగము అనేక సంస్కారపంతులైన రచయితలు వచన రచన చేసి వీరిరచనలపై శైలి కావ్యము లేని తేలికగాను గ్రాంథికముగ నుండు శైలిని వారవలంబించిరి. వీరేశలింగంగారితో ప్రారంభమైన వచన వాఙ్మయము పలుకొలదిలో విస్తరించినది. వవరి. కథావిక- వ్యాసములు పరికోడనలు- విమర్శనలు మొదలగు పత్రికలు విలసిల్లినవి.

నవల అను ప్రక్రియ ఆంగ్లభాషా ప్రభావము చేత తెలుగున ఉద్భవించినది. వీరేశలింగంగారు "వికార్ ఆఫ్ వేక్ ఫీల్డ్" నవల కాథారముగా రచించిన "రాజశేఖర చరిత్ర" యే ప్రథమనవలగా ప్రఖ్యాతి సాధించినది. చిలకమర్తి వారు "అనారాధా" న. 'రామచంద్ర విజయం' 'కర్పూర మంజరి' నవలలు రచించిరి.

ఆంగ్లభాషా ప్రభావమున ఈ కాలములో (అనగా 1890-90) తెలుగున వ్యాసములు ఉపన్యాసములు రచించబడినవి. 1896 లో గోపాలరావు నాయుడుగారు 'ఆంధ్రభాషాచరిత్ర' సంగ్రహము' అను వ్యాసమును ప్రకటించిరి 1881-1900 మధ్యకాలమున 'చింతామణి' పత్రిక యందు అనేక వ్యాసములు ప్రచురించబడినవి



తెలుగులో వాఙ్మయ విమర్శనము అను ప్రక్రియకూడా ఆంగ్లభాషా ప్రభావమున కలిగినదే. వీరేశలింగం గారు ప్రారంభించిన బహుముఖ రచనము. గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారి వ్యావహారిక భాషావాదముతో ప్రోత్సహింపబడి వచన రచన వివిధశాఖలలో విస్తరించింది.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు రచించిన వానిలో నవలలే ఎక్కువ. వారి "ఏకవీర" "వేయిపదగజ" స్వర్ణానికినిచ్చే నలు మాటలు మొ॥ నవలలు ముఖ్యమైనవి, అడవిదాసిరాజు గోపీచంద్ బుచ్చిబాబు, జి.వి. కృష్ణారావు, చలం మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి నోరి నరసింహశాస్త్రి. ప్రత్యేకము నవల రచనలో పేరెన్నిక గన్నవారే-1980.80 మధ్య యన్, ఆర్ నంది, కొమ్మూరి, నవీన్ దాశరథి రంగదాస్ బలివాడ కాంతారావు, బీనాదేవి, ముప్పాళ రంగవాయకమ్మ, యద్దనపూడి సులోచనారాణి, వాసిరెడ్డి వీరాదేవి, లక్ష్మి, కొనల్యాదేవి ముఖ్యులు 1980 నుండి యందిమూరి వీరేంద్రనాథ్, కొమ్మూరివల్లి సూర్యదేవర, శైలకుమార్ మల్లాది, చందుశేఖర్ బాబు వంటి యువరచయితలు నవలలు వ్రాస్తున్నారు.

నవల మాదిరే కథానిక కూడా ఇది క్లుప్తముగానుండి కొద్దికాలమున మాత్రము చిరువుకొనుటకు పీఠంగా ఉంటుంది మేకధానిక రచనలలో గురజాడ, చింకమర్తి శ్రీపాద, దాసో కొడవగంటి

సుప్రసిద్ధులు. పాలగుమ్మి పద్మరాజుగారి గాలివాన కథానిక ప్రపంచ ఖ్యాతి నార్జించినది.

రావూరిభరద్వాజ, మమరాంతకంరాజారాం, రావిశాస్త్రి ఖనుమతి, ముళ్ళపూడి కథానిక రచనలో కొత్తరచన నృప్తి చిన్నవారే :

ఆంగ్ల విమర్శన శిల్పము నాదారముగా గొవి తెలుగులో విమర్శనము వ్రాసినవారిలో ప్రథములు కీ॥శే॥ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు కళాపూర్వక దయముపై ఉత్తమ విమర్శన చేసిరి. రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, విశ్వనాథ కోరాడ రామకృష్ణయ్య ఉత్తమ విమర్శన వ్యాసములు. గ్రంథములు వ్రాసినారు.

అందవల్లి లక్ష్మీరంజనం, పేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి విడుదలవోలు వెంకటరావు సురవరం ప్రభావరెడ్డి గంటి జోగిసోమయాజి చిరుకూరి నారాయణరావు మొదలగువారు ఉత్తమ పరిశోధనలు వెలియించిరి.

నేను వ్రాసేమంది రచయితలు వ్యావహారిక భాషనే అనుసరించుచున్నారు నేటి పత్రికలలో తెలుగుభాషలో ఎక్కువ భాగము ఆంగ్లభాషాపదాలే కనిపిస్తున్నాయి. అన్యభాషాపద ప్రయోగం పల్లవచన

రచన పరిణామం అగమ్య గోచరంగా సాగుతుంది. భాషాసాంకర్యము కాకుండా చూసుకోవల్సిన బాధ్యత విజ్ఞులైన రచయితలపై వ, పాఠకులపై వ. ప్రతి ఒక్కరిపై వ ఉన్నది.

ఈవ్యాసమునకు ఉపయక్తమైన గ్రంథాలు

(1) ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయం-ఆచార్య కులశేఖరరావు

(2) ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్ర - ఆచార్య డివాకర్ల వెంకటాచార్య

(3) ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర - ఆచార్య పింగళి లక్ష్మీకాంతం

(4) ఆంధ్రసాహిత్య చరిత్ర - డి. నాగయ్య

(5) తెలుగు భాషాచరిత్ర ఉ॥ తిద్దిరాజు కృష్ణమూర్తి

... — ..

\* \* \*

వొద్దెరాజు వెంకట రామారావు  
ఎం.ఎ (తెలుగు)  
ఆకాశవాణి  
పరింగల్ కేంద్రం

## అసుపత్రి గీతం - సామాజిక స్పృహ

— శ్రీ మేఘపాటి దాసిరెడ్డి

రోజురోజుకీ పెరిగిపోతున్న పెట్టుబడి దారీ వర్గంచేసే అన్యాయం దీన జనుల అకలి కేకలు కొందరు స్వార్థం కోసం మానవత్వ విలువలు కాలరాయడం ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో ఆవేదన చెంది పీడిత వర్గాన్ని చైతన్యం తం చేసి వ్యవస్థపై తిరుగుబాటు చేయించడానికి కలం వట్టివ కవి శివారెడ్డి

‘కవిత్వం లేకుంటే నేను లేను  
నేను లేకుంటే నాకవిత్వం లేదు  
కవిత్వం నా జీవితం’

అంటూ కవిత్వమే జీవితంగా దానిం  
చిన కవులలో శివారెడ్డి ఒకరు

మనిషి ఉనికిని గుర్తించి మనుగడ, పేచ్చు, స్వాతంత్ర్యాల గురించి తెలుసుకోవడానికి కవికి మార్క్సిజమొక్కటే శరణ్యమైంది. మార్క్సిజమే మనిషిని పరిపూర్ణ మానవునిగా తీర్చిదిద్దగలదన్న నమ్మకంతో వ్రాసే కవి శివారెడ్డి ఆ మార్క్సిజం నేపథ్య గానే ప్రయోజన విరివిడి ఉద్యమ కవిత్వం రాయాలని నిర్ణయించుకున్నారు.

తెలుగుసాహిత్యంలో దిగంబర కవిత్వం వైఖరి పోయిన తరువాత వగర

బరీ రైతాంగ పోరాటం జరుగుతుంటే దానికి ప్రభావితమై విరసం ఆవిర్భవించింది. ఎమర్జెన్సీ కాలంలో విరసం కవులందరినీ చైలులో పెట్టినపుడు ప్రజలు సామాజిక సంక్షోభాన్ని ఎదుర్కొంటున్న పరిస్థితుల్లో శివారెడ్డి అనువత్తి గీతం వెలువడింది. ఈయన అనువత్తిగీతం ఆవేళం, కవి, జాగుర్లు కవిపితృలు, ఆస్పత్రిని ప్రతీకగా ఎంచి వమాజాన్ని అనువత్తిలో ప్రతిబింబించిన చేకాడు.

సమాజంలో మౌనీకి సమాజానికి జరుగుతున్న విరంతర ప మర్షణ, సమాజంలో వివిధ వర్గాల వారిని అనువత్తిలో చూపించాడు ఇటు సమాజంలో జరిగే అన్యాయాలను, అరాచకాలను అటు అనువత్తిలో జరిగే నిర్లక్ష్యాలని రీవ్రంగా వ్యక్తపరిచాడు ఈ కావ్యంలో.

సమాజంలో రె దే వర్గాలుంటాయి. ఒకటి పీడిత వర్గం రెండవది పీడింపబడే వర్గం దోపిడివర్గం-దోపిడికి గురి అయ్యేవర్గం. ఏ సమాజంలోనైనా ఉండే వర్గ సంఘర్షణను గూర్చిన అవగాహనను సామాజిక స్పృహ అంటారు,

శ్రామికుల శ్రమకృత్తి నంబా పెట్టుబడి దారీ వర్గం దోచుకోవడం. శ్రామికులు శ్రమపరితం కోసం పోరాడడం. దోపిడివర్గం పోరాటాన్ని అణచివేసే ప్రయత్నం చేయడం సామాజిక స్పృహలోని అంతర్భూతాలు.

తరాలు చూడుతున్నా సమాజంలో అంతరాలు తగ్గడం లేదు, ధనవంతుని కొడుకు వనంతునిగా శ్రామికునికొడుకు శ్రామికుడుగా, కార్మిని కొడుకు కార్మికుడుగానే మిగిలిపోతున్నారు. అంటూ సామాజిక న్యాయాన్ని గూర్చి ఇలా అంటాడు.

‘ఈ అగర్తా న్యాయం ఇంతే  
ఈ స్వామి నీతి ఇంతే  
శ్రమ జీవులంతా అనాథరిక్కడ  
స్లవ వీరులంతా దేశచోరహ  
లిక్కడ’

హక్కులను, విలువలను అడిగే శ్రామికులను అనాథలను. అస్పృశ్యులను దేశచోరహులుగా చిత్రిస్తూ సామాజిక న్యాయంకోసం పోరాడుతున్న నిర్లవ వీరులను అదివార పెట్టుబడి దారి నిర్లవ అవినీతి నే నీతిగా చేలామణిచేస్తూ ఈ సమాజంలో వారికి న్యాయం ఎలా జరుగుతుందని వ్యంగ్యంగా తెలిపాడు.

చితికిపోయి అట్టడుగు మధ్యతరగతి కుటుంబాలు సామాజికింగా. సాంఘికంగా అర్థిగా నైతికంగా ఎన్నివిధాల దోపిడికిబలై పోతున్నాలోకవి చిత్రించాడు.

19 సంవత్సరాఁ. ఆదపిల్లను పెరి  
యేరుతో పోల్చి తనకు. తన కుటుంబా  
నికి జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని సామా  
జిక స్పృహకలిగేలా చిత్రించాడు.

‘కుమారి పెరియేరు, కుమారి తల్లి  
పెరియేరు పదమూడేళ్ళు ప్రవహించి,  
ప్రవహించి ఆసువత్రి మంచంపై అలరు  
మణి చీపింది.’

అర్థిక స్థితిలేక భుక్తికోసం నాణగిళ్ళ  
లో పుచ్చేసుకు బ్రతికే పదమూడేళ్ళ  
అమ్మాయి కామాంధుల రాక్షస రతికి  
బలియై రాక్షస కొరకు అధికారులను వేడు  
కొంటే వారు కూడా కరుణించ లేదని  
ఆ అమ్మాయి పదమూడేళ్ళు పెరియేరు  
లా ప్రవహించి, ఆసువత్రి మంచం  
మీద అలరు మణి చీపిందని పెరియేరు  
అంతరించి పోవడంగా చెప్పి సమాజం  
లో జరిగే బాధాకర దృశ్యాలను హృదయ  
విదారకంగా వర్ణించాడు.

సమాజంలో అందరి కష్టసుఖాలు ఒకే  
లాగుండవు. దనవంతులు ‘ష్టాలకులోనై  
తే వారిని అడు కోవడానికి ప్రభుత్వ  
ముంది. వారికి స్పెషల్ రూమ్స్, పేయిం  
గ్ వార్డు వంటి పదుపాయా ఉన్నాయి  
అవి వివరిస్తూ వాళ్ళకు ఇచ్చే స్పెషల్  
రూమ్స్, పేయింగ్ వార్డు వంటి వాటి  
లతో విర్మించిన భవనాల పెద్దపెద్దహోట  
ళ్ళలాగ ఉన్నాయని చెప్పాడు. పేదవాళ్ళ  
కష్టాల కష్టాల్ని గాఢంగా చెప్పకోవడానికి  
కూడా చిక్కుండదు ప్రత్యేక పాత్రలు  
లేకున్నా కపివ పాత్రలు కూడా నోరు

కోరు నింత పెద్ద ఆసువత్రిలు ఉన్నా  
అందులో పేదవాళ్ళకి ఆపరేషన్ చేయ  
డానికి రక్తం కూడా లేదు చెబుతారు.  
ఈవిధంగా సమాజంలో ధనికులకు మీద  
వాళ్ళకి ఉండే వేర్వేరు పరిస్థితులను  
‘ఆసువత్రిగీతం’ ద్వారా తెలియ జేశాడు.

అక్షరం ముక్కరాని వాడు విరుపీ  
దల కష్టాన్ని క్యాష్ చేసుకొని లక్షలు  
అర్జించి వాళ్ళు ఆశ్రమజీవులను ఏవిధం  
గా హింసిస్తారో చెబుతూ లక్షలకు  
వాసులై న ఒకామెకు జీవితం వడ్డిం  
చిన వివరంగా తానించి దబ్బుకు చదువుకు  
అలంకారమని ఏంచి హాబీగా చదివి  
డాక్టరై ‘అనహ్యన్ని వింపుకొన్న చేతు  
లతో పసిపాప చేతిని తూట్లుపొడుస్తుంటే  
ఆశ్చర్యమెందుకు ?’ అంటూ కవి చదువు  
అలంకార ప్రాయంగా తానించిన వారు  
శ్రమ జీవులని అనహ్యంగా దుర్మార్గంగా  
సమాజంలో ఎలా తూట్లు పొడుస్తున్నారో  
ఆసువత్రిగీతంలో చెబుతూ ఆశ్చర్యపడ  
వరిపినది ఏమీలేదని అంటాడు.

‘తెల్లదనం కాంతికి గుర్తంటారు  
తెల్లదనం పవిత్రతకి ప్రతీకంటారు’

అవి చెబుతూ కవికి మాత్రం తెల్ల  
దనం ఓడిపోయి చేతులెత్తడానికి పనికి  
వస్తుందని బాగా బలిపి కొవ్వపట్టివత్తెల్ల  
పిల్లల జంగుపిల్లల స్ఫురణ పనికి వస్తుం  
దని తెల్లదనం ప్రపంచమంతా కల్మషాన్ని

దేశమంతా అనహ్యన్ని గారవట్టివ వళ్ళ  
పంతుల్లో తెల్లగా పెరుగుతున్న దోపిడీని  
దాయటానికి పనికివస్తుందని కవి తెల్ల  
దనం మంచికి సింబల్ అయితే దానిని  
అడ్డం పెట్టుకుని తెల్లదనం ముసుగులో  
మోరాలు దోపిడీలు చేస్తున్నారని తెలి  
పాడు

సామాజిక స్పృహకలిగిన కావ్యా  
లలో సాధారణంగా ఒక్కొక్క రచయిత  
ఒక్కొక్క బాధని, పరతంత్రతను  
లేమిపి కష్టపిస్తా. నైరాళ్యాన్ని ఆశ్రయం  
చేసుకొని విముక్తిని ప్రియపి. మార్గాన్ని  
సామరస్యాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నాడు. ఈ  
కావ్యంలో కవారెడ్డిగారు కూడా తనదైన  
ఒకప్రత్యేక బాణా ప్రియస్వాతంత్రాల  
కోసం పరితపిస్తున్నాడు. ఆసువత్రిగీతం  
కావ్యం మొత్తం ఈ ఉద్దేశ్యాన్నే ద్వనింప  
చేస్తుంది.

.....

• • •

మేదపాటి బాపిరెడ్డి  
S/ంపుపుర రెడ్డి  
కవిటం 534338  
పోడూరు మండలం  
పశ్చిమగోదావరి

పద్యపాఠికాశాఖ :-

## తిరుపతి వేంకట కవుల ప్రశంస

— శ్రీ కల్వపూడి తిరుమలాచార్యులు

1. ఆ పేతు శీతాద్రి యవనీకలంబెల్ల  
కారదాకృపఁ దోడ నంపరించి  
పందితా నభలలో పద్మాలు పరియించి  
శ్రోతల నానంద మధలఁ దేర్చి

కవి శిఖామణులెల్ల కవితలన్నిడ నాడి  
వెనుకంజవేయగా బెదరగొట్టి  
నక్కారములకునై సాహసంబునవచ్చు  
విద్యద్వయ్యెల్లొనైనువెనుక నెట్టి

నకలరాజన్య పండిత నభల న  
వీరె పండితకవులంచు పేరుపొంది  
ప్రజల మనమన విత్యవివాసముండు  
మనులు తిరుపతి వేంకట కవులఁ  
దలకు.

2. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దివ్యకవిత్వ  
పరామవర్తులే

ధర తదవంతరాండ్ర కవిత్వలలా  
లండరు గాని వారితో  
పరితలయాగ నొక్కరుడు నక్కవిలేడవి  
నాదు బుద్ధితో  
వరయుడు నత్యమే యనదు నందరు  
వర్జిన వర్జకుండినన్

3. తిరుపతిశాస్త్రి పండితుడు దిట్టకవీం  
దుగ్గిడు వేంకటేశ్వరు  
దరయగదై న నన్నిభులించుఁ  
దలంచి యనేక నక్కకుర్  
వరవకులాదిగా గల జనంబులు భక్తి  
భయంబులందుచున్

వరగునఁజేసి వారలకు సాగిరి  
మ్రొక్కిరి నమ్రతావులై.

4. తిరుపతిశాస్త్రి యర్జునుడు తేరు  
కవిత్వము వేంకటేశ్వరుం  
దరయగ కృష్ణదాయరదమందు వసించి  
నభారణంబులో  
స్థిరముగ నిల్చి యన్య కవిశేఖర  
కొరవులన్ జయింపరే

నర సపువద్యమార్గం వ్రసారముచే  
జనులెల్ల మెచ్చగా.

5. తెలుగున సంస్కృతంబునను  
తేటకవిత్వము చెప్పగల్గుమా  
కిల తుఁదూగు నన్యకవులెందును  
కల్గరటందు. మీనముల్  
వలుమరు దువ్వచున్ పలు వృషాచురచే  
విమతింపబడ్డ యా

చెకవి వేంకటేశ్వరి శ్రీయుతు

తిరుపతి కంజలింఁచెదన్

6. ఒకడు దివాకరుండు మరియొక్కడు  
తేజమొకండు రుక్మమిం  
నొకడు మెఱుగు పుష్పమగు  
వాక్కడు తాప మరొక్కరుండుగా  
కొకడు శరీరమాత్మ మరి యొక్కడు  
భావమొకండు వర్ణమా  
లిక పరియొక్కదాకవిలేణ్ణులు  
తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్  
చక చక వారిపై కవితసాహసమే మరి  
చెప్పబానిసన్ ||

(విజయనగర సాహితీ మిత్రవమా  
త్యుజయభావన 133వనభ (28-12-83  
మంగళవారం)లో చదివిన స్వీయరచన)

• • •

0—0

శ్రీ కల్వపూడి తిరుమలాచార్యులు.  
C/o ఆచార్యదాసన్  
దాసన్నపేట  
విజయనగరం-501202, ఆం. ప్ర.





## మంజీర గాథ - సామాజిక పరిస్థితి

— కుమారి S. T. P. కారడ ఎం.ఎ..

ద్రావిడ భాషా కుటుంబ వాఙ్మయం లో అతిప్రాచీనమైనది తమిళం. ఈ భాషా సాహిత్యంలో 2 వ శతాబ్దిలో వచ్చిన కథాపరమైనమహాకావ్యం శింషు దీకారం. ఇది తమిళులకు అపూర్వ చారిత్రక గ్రంథం. శింషుదీకారం, మణి మేళం ఈ రెండూ తమిళంలో జంట కావ్యాలు ఇవి గ్రీకు "మహాభారతం" కావ్యాన్ని పోలివుంటాయి. శింషుదీకారాన్ని మహాకవి ఇళంగో అచిగర్ రచించాడు. ఈయన అన్నకు రాజ్యాదికారాన్ని కట్టబెట్టడానికి జైనమతాన్ని స్వీకరించిన సన్యాసి.

ఈ మహాకవి రచనను తెలుగించిన వారు మరువారు కోదండ రామిరెడ్డిగారు ఈయన సరికనుండురమైన శైలిలో దీనిని తెలిగించారు. తెలుగులో దీనికి పెండరి గాథ అన్నారు. దీనిలో మొత్తం 11 వక రచనలున్నాయి. 1) కోవలన్ కణ్ణగి వాహదం 2) కాలుపిట్టలు 3) సంజాతము 4) మణిమేళం జననము 5) పరిత్యక్తి 6) దీతపతి కడదోపాయములు 7) ప్రేమ నష్టం నశించినాడు 8) క్షమా గుణము దైవము 9) ఉదయము బులైరి 10) మహానగర ప్రవేశం 11)

ధర్మవివరణయం 12) దారుణనిర్యాతనం 13) ఉత్తరగాథ-పత్నిదేవి.

ఈ మంజీరగాథ పేరునుబట్టి మనము దీనిలో మండీరాలకువద్దో ఒక ప్రాధాన్యం ఉంటుందని గ్రహించగలం. ప్రవాహ పాత్ర వహించిన మండీరాలు పరమపతి వ్రత యైన నాయిక కణ్ణటిగి ఒకణ్ణగి కఠికాళచోళదేవునిని కాపరీష్టాంలో మనైక్కన్ అనే సుప సిద్ధ పెడిక్రతు పునకు లేకలేక జన్మించిన గారాబుబిడ్డ. ఆనగరమునందేగల ఒక అపటిక వర్తక) పృషభుడైన మనత్తువాన్ (మహానత్తుడు) అనునతనికుమారుడైన కోవలన్ తో కణ్ణగి వివాహం జరుగుతుంది. వారిరువురు ముందేండ్లపాలు పాలు ఆదర్శదాంపత్యం చేస్తారు. తరువాత కోవలన్ మాధవి అను వర్తకపైన ప్రేమను పెంచుకొని ఆమెతోదిదలోకం గా కణ్ణగిని కన్నెత్తి పొడకుండా మాధవి యందు మణిమేళం యగు చూతుర్ని కొంటాడు. మణిమేళంకి చిన్నతనంలోనే వ్యాధిసోకితే మాత్యర్య లేపడై, మాత్య వాత్సల్యంతో కణ్ణగిని పాడుతుంది పదేండ్లపాలు కోవలన్ కు మాధవి, మణిమేళం రెండు తప్పు జ్ఞగి తలపుడై పోయాయి. కణ్ణగి మూత్రం అతని కోసం వాడయి,

నోములు, ప్రతాప చేస్తూ సతివ్రతాధర్మం పాటించుచుండును. క్రమంగా కోవలన్ సంపదంతా తరిగి దరిదుడై మాధవికి చిముకానుకై నా యిలేవి స్థితికి వస్తాడు ఇది మాధవికల్లి చిర్రవతికి నవ్వుక మాధవితో అతనిని విడిచి మరొక దని కుడ్డి చూసుకోమని చెప్పగా, మాధవి క్షింలేకున్నా కోవలన్ ప్రేమను పరీక్షించుటకు తానొక పరునికొ కు పరహం లో పున్నట్లుగా గీతలాపన చేస్తుంది. ఇంతకు ముందే మాధవికల్లి చెలికత్తె చేసిన అవమానముకిది తోడురాగా కోవలన్ మాధవిపై ఎరక్తి చెంది పశ్చాత్తాప చిత్తుడై, కణ్ణగి పద్ధతేగును కణ్ణగి అతనిని సాదరంగా అహ్లాపించి ఉండించి వ్యాపారము చేయుటకై తనకుగల సంజీరముల పచ్చును వారిరువురు ఆహారంలో ఉండుట కిచ్చగి చకి మమనకుపోదురు. అచట మంజీరమును అక్కటోగా ఒక కింసారి కుట్రకు చిక్కికోవలన్ ఆదేశపు మహారాజు అచ్చచే కిరచ్చేద మనకు గురియగును కణ్ణగి ఇది తెలిసి కోవి మహారాజుపై ఆగ్రహించి సభలో మండీరములను పగుల గొట్టెను; మహారాజు, రాణియు అమె శాపమునకుగురై మరణిస్తారు. పిదప మమర బాదా అమె ఆగ్రహాగ్నిలో దగ్ధమౌతుంది. తరువాత ఇందిరసమేతడై పచ్చిన తన ఉత్తరతో గూడి పడదేహంతో స్వర్గారోహణచేయును. చేరవక్రిపర్తియైన పెంగుట్టన్ తన రాజవాని ఎంజిక్కి రాదులో పత్నిదేవి, యైన కణ్ణగి అలయ ను కట్టించును కణ్ణగి పత్నిదేవతిగా కొలువబడును. ఇది ఖండులోని సంగ్రహ ఇతివృత్తం

ఈ మండీరగాథ గద్య, గీత. నాటక ప్రక్రియలను తగలో ఇముడ్చుకున్న మహాకావ్యం. కథకు రాజులను గాక సామాన్యులను ఎందుకోవడం తమిళ దేశ రాజన్య త్రయ చరిత్రవి సమగ్రంగా ఉగ్గడించడం సామాన్య ప్రజాజీవనం. ఆచార వ్యవహారాలు, లలితకళలు, పృథ్వులు, పరిపాటలను గూర్చి వివరించడం జరిగింది వర్ణన అత్యంత కోమలంగా సాగింది. కణ్ణి అగ్నిదేవుని వరసాసాదం వలన జన్మించింది. అపుతూప సౌందర్య లావణ్యరాశిగా, శరీర సుమహేశలగా. తనుదీప్తిచే తప్తకాంచనము నథః కరించునదిగా వర్ణింపబడింది ఇట్లంతి అంతి పదములు వర్ణనయందు చోటుచేసుకొని పాఠకులకు మనోరంజనమును కలిగించును.

కావేరీ పట్టణము గురించిగ వర్ణన కొంత విస్తారంగానే వుంది. అందు పుటలకు పైగా సాగిన కావేరీ పుర పర్వనలోని 'కావేరీ పట్టణము నౌకాశ్రయముగ ముత్యములు, పగడములు, ఉప్పు గంధికచెక్కలు, ఏలకులు, లపంగాలు, మిరియాలు మొదలగు సంఖ్య ద్రవ్యముల ఎగుమతిచే ప్రఖ్యాతిగాంచి శ్రీమంతమగుచుండినది. దాని వాణిజ్యమునకు గణికాక విర్మిత జలాశ్రయ ప్రోద్బుధేవారక్షేత్రములను కాలిదాన్యం దోహదమిచ్చింది' అనే అంశాన్ని బట్టి ఆనాటికే రవాణాసౌకర్యములు మనదేశము విస్తృతమైన రేతిలో గలవి తెలియుచున్నది.

ఆనాటి ఆచార వ్యవహారములు మండీరగాథలో కళ్ళకు కట్టినట్లు వర్ణించబడ్డాయి పెండ్లివేడుకలు ఈనాటి సంప్రదాయాన్నే పోలియుండు పెండ్లి చూపులు. తరువాత పక్ష తదిన కుథలగ్నములు నిర్ణయించడం మొదలైనవి ఆచరింపబడ్డాయి. మనకి మొదట్లో పక్షత్ర గణన గాని పేషాచి రాకులు, వారాలేపం టారు; వరాహమిహారాదుల తర్వాత ఇవి మనకి వచ్చాయంటారు. అధికావ్యయన రామాయంలో కూడా శ్రీరాముడు జన్మించిన తిథి పక్షత్రాలేగాని వారం చెప్పబడలేదు. ఇది కోవలర్ వివాహ వేడుక్కలో భారతీయ సంప్రదాయం ఒట్టి పడుతుంది. స్వగృహములనుండి బయలుదేరిన వధూ రుల బృందంనాగువీరుల చదుకములలో ఎదురుకలలు జరుపుట. గీత, వాద్య; వృత్తములుగా ధవళాత పత్రములతో సుగంధ పూగముల దట్టముగా పెదజల్లుచూ పుల్లెడ క్రింద ముడుపులపై నడచుట, పెండ్లి వందిరిని అప్పుతంగా అల కరించుట వస్త్రపదని గావించుట తాళిబొట్టును అమె మెకరోమూడు ముళ్ళు వేయుట మొదలగు వర్ణనల్ని మన కళ్ళకు కట్టినట్లు దీనిలో వర్ణింపబడినవి

నస్తపది మొదలగునవి ఉత్తరాదివారి అర్యసంప్రదాయం తాళిబొట్టుగా తాటి యాకునే కట్టుట దక్షిణాదివారి ద్రవిడ పద్ధతి. ఆనాటికి ఇవి రెండును మిళితమై పోయినవి.

ఆనాటి ఉత్సవములైన ఇంద్రోత్సవములు, వసంతోత్సవములలో వగిరియ అమితోత్సాహముతో పాల్గొనేవారని తెలుస్తుంది. ఇంద్రోత్సవం రాజుల కొలువులో వృత్తగీతరూపములలో జరుగుతుంది. ఇటువంటి ఇంద్రోత్సవమువలననే కోవలన్ చూదనికి వకుడైనాడు. ఇంద్రోత్సవం చెక్క పూర్తిమనాడు ప్రారంభమయ్యేది ఉపవరథమును రాజు పట్టాభిషేక మత్తగణము లాగుచుండేది నాడుగూర్ల కూడలిలో గ్రామదేవత నెలకొల్పి వుండేది. మరవజాతి కన్యలు బియ్యం, ముప్పులుద్దలు. మాంసం కలిపి పొంగించిన పొంగలి చూపనై వేద్యంతో అర్చన చేయుట కలదు. కల్లుముంతలను పానీయముగా దేవతలకు సమర్పించుట మొదలైన వివాసం నేటి జానరలందు గ్రామదేవతలగు అమ్మవారలకు చేయు పూజావిశేషమును పోలి వున్నది తరువాత వృత్తదానములతో కామోద్దీపక విన్యాసములతో ప్రజల నాకర్షించుచూ దేశమునకు రాజువకు ఐక్యర్యము ప్రసాదించుమని, ప్రజలకు ఐదుము మారణపీఠాలు, శత్రురాజువాటి మొదలగునవి అంట కుండునట్లు చేయుచుండేవతల నె. గె. తి. స్తోత్రము గావించుటలో ఆనాటి వానపదుల ఉత్సవ ఉత్సాహము దేశభక్తి మొదలైనవి వ్యక్తిములగును.

పెళ్ళిపె డర్యములు ఉండినవి 'అవట నగరమందలి బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, వేరాల వృత్తుల యది

ప్రాస దేవతలైన నాల్గూర్తులైనవల  
వీడినది నాడు బ్రాహ్మణభూతము (దేవత)  
రాకాచంద్ర సభ్యముగా కుట్రదేశకాం  
తులతో పేదముల దర్శనశేతంబుట్టియుం  
డినది. శత్రుయభూతము అస్తంగత  
మార్కబి బాతుణ జ్యోతిషులె భల్లము  
(బిల్లము) పతాకమలబట్టి యుండినది  
వైశ్యభూతము సుహృద్మువలె హరిద్వర్ణ  
ముతో, జేతనాక తక్కినను బట్టివిది.  
వేలాం దేవత రాగిరంగుతో నాగటవి  
జేత(బట్టి విలుచుండినది, అనే యర్థము  
బట్టి తెలియుచున్నది.

ఇంద్రోత్పన్నములో ఇంద్రవక్త్రముకు  
నదీతీరములో 10(8) 'యజ్ఞకులభములతో  
జలముచే అభిషేకించుట యజ్ఞాంశం

నర్తకములు జీతం ఇందులోవిపు,  
లంగా చెప్పుబడింది దీనిలోని మాధవి  
త్వ చిహ్నముని చూచినచో మనకు  
చింతామణి, అమె తల్లి జ్ఞప్తికి వచ్చు  
నర్తకములు కేశకలగా వంశంలో  
జీవించేవారు నర్తకి మొదటగా రాతికి  
గజ్జెకట్టి కొలువులో నాట్యం చేయవలెను  
అదియు ఇంద్రోత్పన్నమునదే అనాదే  
ఆ సమయమునందే రాజనర్తకి విజయద  
మ బహుకరణ పాత్రీభూతునిగా ఒక  
పెద్దమనుష్యుని ఆ సమయమునండి  
వరించుట లచారం రాజాస్థానంనుండి  
అటకొలువ నర్తకిగూనదీజలముతో అభి  
షేకముచేసి సమస్కరించి పూలమాల  
తొడిగి పురోహితుని చేతికొడుచును  
అతడు దివివి స్వప్నమేనుగుపై ఉం  
డును. పిదప దాని వెంట నర్తకి సర్వస  
కాలకేగి నాట్యము చేయును రాజాస్థాన

దాయాను గుణ్యముగా వచ్చని అకుడం  
దము. వేయిన్నెవిమిది బంగారు బంక  
మల విచ్చును అదండను మరిల పారు  
లలో వేయిన్నెమిది దీనారమాలకు కొనివ  
వాడు. అనర్తకిని చేపట్టవచ్చును. కోవ  
లన్ మాధవిని చేపట్టదలచి "నేనా దం  
దము గొని, యావదుడువకు కన్నెటికము  
వట్టెదను అనును. అట్లు కన్నెటికము  
వట్టినవాడు ఆమెకు భర్తతో సమానుడు.  
ఇది అనాటి సభ్యత మాధవికూడ కోవ  
లనునే ప్రేమించును. గావి తల్లిచేసిన  
కుడకు లొంగిపోవును ఈ పాత్ర  
కొంత చింతామణినాటకంలోని చింతా  
మణి పాత్రను పోలి ఉండను. కోవలన్  
చనిపోయిన పిదప ఈమె చొద్దడి కి  
అగును.

ఇక ఇందు వర్ణన స్వరూపము,  
జానపదుల పనిపాటలు కూడా వర్ణించ  
బడినవి. తొమ్మిదవ ప్రక ఇంలో కోవ  
లన్ కణ్ణగి యిరావురోన్నులై పోవుచు  
మార్గమధ్యమున కప్పది పల్లయ, ఉరై  
యూరు గుండవల్ల మొదలగులైలగుండా  
ప్రయాణింతురు. పాలమంకయు పేద,  
గాండ్రతో విండియుండినది. ఇంచూపు  
మేల పలకు, దెంపురేని వరిచేయ, లిటి  
తోటలు, చెరువుతోల వచ్చగా, గం  
టికి, జయవల గూర్చుచుండినవి  
సేద్యపు బనులు చేయచుండిన దృఢకా  
యైన కప్పకుల పొలాలలో విండిరి  
కోదెప్రాచువు లైతిరు వరిచెన్నల  
గొప్పల, దురుముకొవి, 'లైలై'తో  
పింపదాలు వాచు నక్కిడక్కడ,  
గలపు దీయురు విరి, మగ్గమర్కబాతు

కోడిగవు మాటలతో బరద ముద్దల నొక  
రిపై నొకరు విసిరికొనుచు, అచచ్చాదిత  
పీన వృక్షముల, గడ్డము లేపనముతో  
గప్పివేసి కొనుచుండిరి మరికొన్నిత్రా  
లలో, తోతరించిన దున్నెలు ఎద్దుల  
పూన్నిన గేళ్ళతో దిగుమోపైన (రేగడి  
నేలవలె తోతుగా దిగబడి గిట్టను ఒత్తి  
వేయ భూమి) దుక్కి చేయుచు వాముగా  
హుళుళు పాచుకొనుచు కృషి క్షేత్రమును  
పారద్రోలి వేమకొనుచుండిరి ఇంక  
గొన్నిచోట్ల, గొడరు బలిసిన పేద్య  
గాండ్రు ఓదెలను (కోసిన పైరును)  
ఎందుటకుగా పొలములో బాతులుగా  
అరబెట్టుట) వనగట్టి (దానిని మోపులు  
కట్టుట, కిళ్ళములలో పేసిన మోపు  
లను పిడివాటు గొట్టుచుండిరి మఱి  
కొన్ని కళ్ళములలో పిడివాటు కొట్టిన  
చెత్తల బంతు గట్టిన ఎద్దులు తిగి  
తొక్కి నురుచుచుండినవి వాఙ్మములు  
మేయరాళి చేయచుండిన కిళ్ళములలో,  
బంబ తోళ్ళవారు బైనాటివారు వీర  
గాంధీ, బాచు, ది! పెపు వడ్లి చేటలకు  
వేచియుండినారు, అక్కడక్కడ కొం  
దలు బాబలికలు వరిగ నేరుకొనుచుం  
డిరి అవి ఆసమయమున వర్షించబడిన  
కృషిలోక మర్కలో అచటికే జానపద  
గేయసాహిత్యం పజలలో ఉండెడిదని  
ఎరియ, వీరగాధలు పాడుట కలదని తెలి  
యుచున్నది. ఈ సందర్భంలోనే వైన  
జ్ఞానికి వీరిని ప్రశంసించి కోవలన్,  
కణ్ణగిలతో 'ఇష్టము వచ్చినట్లు తిరిగి'ను  
సను చివకు ఎరుముల పొట్టనింపకొను  
టకు నాగలిమేడి వెనుకకు చేపలపిసదే  
ఎన్ని వస్తువులున్నను వ్యవసాయమే



ప్రతాపమైనది కృషికులే సాంఘిక రథ మునకు అక్షము వంటివారు. వారులేకున్న సంఘ చక్రము కిక్క చుట్టూ గూడ తిరుగదు హరిక జాతియొక్కటే స్వతంత్రమైనది. ప్రతివృత్తియు విశరులపై నారాధనదీయున్నది అకటికి విచ్చమెత్తకుంటిటే గాక జీవరుల క్షోభను వెంటనే తీర్చునదియొక్క షేతపాంక సంఘమే. ముక్త సంగులై శిరోంభ వృత్తులగు ముముక్షువులు గూడ కృషివారు చేతులు ముడుచుకొని యూరక బూర్పుండి యున్నచో నాకట దికమక పడవలసి వదే! కాని, సర్వప్రజలకు నన్నము నమకూర్చి రక్షించెను కృషివారుని శీర్షము నమస్తే కేశములకు బాధలకు నాశ్రయమై యున్నది-అని పఠకుటను బట్టి ఆ-టికి ఈనాటివలె కృషివారు కష్టస్థితిలోనే ఉన్నారని తెలుస్తోంది. కృషివారుని అవశ్యకత కూడ షష్టిము. ఈ వాక్యములను ఆధునిక వాక్యములైన 'కృషివారు' మున్నగునవి జ్ఞప్తికి వచ్చును. గ్రామములు మాత్రము పాడి వంటలతో సిరుల ప్రోవురై ఆడు తనవారుమంబును చెఱుకు రసమును బెల్లని పాగుగావండుటకు గాడిప్రోవ్వలు (భూమితో లోతుగా గోరుతిసి వాటిపై బావలతో అన్నము వండు పెద్దపొయ్యలు) ఉపయోగించే వారని ఈ సందర్భం లోనే గల 'చెఱు రసమును బెల్లని పాగుగా వండుచున్న గాడిప్రోవ్వలు' రుమణ్ణుల వంటి టెట్టు, బొగ దుప్పట్లతో మున్నును గప్పిపెయ్యుచు దివవి' అను పర్వము బట్టి తెలియుచున్నది.

ఇత మతవంధులందఱైన విషయముల కాచ్చినచో ఇందు జై నమునకే ఎక్కువ ఆదరణ లభించింది బౌద్ధమునకు కూడా ఆదరణ లభించింది. అనాటి కాలమున వైష్ణవ శైవమతములతో బాటు జై న బౌద్ధ యులు గలవని వైష్ణవ, శైవములకు ఆదరము తగ్గి జై న, బౌద్ధముల ప్రాచార్యము హెచ్చినదని తెలియుచున్నది. కావేరీ పట్టణమును వర్ణించు నాదర్పంబో కవి నగరర్థాన భూరి శృంగా టక మిష్యులన భూత చతుక్కులను గ్రామదేవతాలయమును మొదట చెప్పి తరువాత మణిపర్ణి అనువిష్ణ్వాలయము ఆ పట్టణపు అయ్యలలో కై న ప్రసిద్ధ మైనదని మూలవిగ్రహ దుర్గవాళిలో అనంత తల్పకయనుడై యోగవిద్యలో నాన్నుకని మిగిలిన శివ, ఇంద్ర క్షౌత్వై (విజయలక్ష్మి) పేయన్ (కుమారస్వామి) మేయన్ (కృష్ణ) బిర రాను, అదివన్ (మహాశివుని) ఆలయములు, వీని వక్కనే ఏను బౌద్ధవిహారములు, ఎవిత బోధి వృక్షమును కలవని చెప్పెను ఇంకొక వాడయ్యుడు పంచతైన యోగుల వంచవరమేష్టి శిలా తలయ (జై నదేవాలయము) గారికి వూరి వీయమైన లోకవృక్షము సేవింపబడుచుండునని చెప్పెను. దీనిని బట్టి పరిపాలకులు మత విషయములో ఎక్ష సాతము లేక వ్యవహరించేవారని, ప్రజలు కూడ తమ తమ స్వేచ్ఛాను సారముగ మతమును స్వీకరించెడి వారని, తమ క్లిష్టలగు దేవతలను కొలుచుటలో వారికే విధిమైన నిబంధము లేదని తెలుస్తోంది.

కాని ఈ మంతరగాథలో మాత్రము బౌద్ధ జై న ప్రవచనము లెక్కువగా చెప్పబడినవి. బహుగా బకంగో రిగర్ జై నమును స్వీకరించుట దీనికి ఉదాహరణ. కోవలన్ మాధవీ వళంసదుడై కర్ణా మోయైనను చూడకున్న దినమునోచింతా క్రొత్తయైన అమెకు ఒక బౌద్ధభిక్షువు వినిపించిన ప్రవచనాలు- 'దుఃఖము జీవిత ప్రవచన ఫలమని బుద్ధుడేవుని ప్రవచన సుఖమని మృషామోహ వంచనకు లోబడకు న మీరు ప్రేమించికాం డించు జీవితము ఒక దీర్ఘవిరంతరాయా వేదనము జీవిత సుఖము లెగిరిపోవు వఖరి వంటివి. కాని దాని దుఃఖము మాత్రము కరిషపాషాణముల వలె సుస్థిరములు జననము వృద్ధి యౌషనము. వార్తకృము మరణము అన్నియు దుఃఖ రూపము శిశువు రోదనముతో జనించుచు వృద్ధతీని మొక విశ్వాసముతోఁ బ్రాణత్యాగము చేయును కాబట్టి చంచల జీవిత సుఖములపై ఆశపెట్టుకొనకుడు. ఇది దుఃఖాతీతమైన పద వివ్యాణమును పొందుటకు పాపన అష్టవిధ మార్గమును శరణు బొందును'-ఈరీతిగానే జై న సిద్ధాంతాలు రాక ఎక్కువగానే చెప్పబడ్డాయి. ఒక జై నముని కవునికి 'కర్మ సూక్తము లలంకరణము అని పురాకృత దుష్కృత పరిణామ లాకరి హితోపదేశముచే చిప్పించరాని వని, చల్లిన విత్తనములనుండి మొలకెత్తిన మోసులవలె గర్మఫలితములావిర్భవించుచుండును, ఏ విత్తనము నాటిన నాచెట్టే

మొలుచునట్లు మంచి చెడ్డలు తదనుగుణ మైన పరిమలనే ఇచ్చుచుండును. ప్రారబ్ధమును తప్పించుకొనటకు నెవరికివి పాధ్యముగాదు. ప్రారబ్ధము కు భుక్తియే కాంతి. పోరుగాలిలో బయట బెట్టిన దీపమువలె జీవితజ్యోతి మలభముగ విర్యాణము నొందును. అవి ఉపదేశించును. ఈ ఉపదేశములో దేవుడు అష్టగుణపూర్ణుడుగా చెప్పబడ్డాడు. అష్టగుణాలైన పాదరహిత విజ్ఞానము, సీమారహిత దృష్టి, అవంతదైర్యము, శాశ్వతానందము, నామవర్గాల మరణాంతరాస్థులు దేవుని గుణాలని జైనులు విశ్వసిస్తారు. జైనదేవుని అరివన్ అని పిలుస్తారు జైనవిగ్రహాలకు పైన మూడు గొడుగులు ఒకదానిపై ఒకటి మలచబడి ఉంటాయి. ఈ గొడుగులు జైనవిగ్రహాలకు ధర్మచక్రాలు బౌద్ధవిగ్రహాలకి గుర్తులు. ఇలా ఇందులో మతములను గూర్చి చెప్పబడింది.

ఇక లలితకళల విషయానికిస్తే ఇందులో నృత్యగాన శిల్పకళలకి అధికంగా ప్రాధాన్యమివ్వడం జరిగింది కోవలన్ తళాహృదయుడు' నృత్యగానాదులు అతని అరవప్రాణములు. అందువలననే కిడ్డగి వట్ల అత్యంత ప్రేమడి కలవాడైనను. నృత్యగాన కళా ప్రభుత్వయైన మాధవి వట్ల అకర్షితుడైనాడు. ఇంకను కావేరీ వట్లమునువందు కళికాళచోడుడు కూడ అనేక దేవాలయములు, మంటపములు, మొదలైనవి కట్టించినాడు. వారములు శిల్పశిండములైన హర్యురాజితో సొందర్య వంతులుగ చేయబడ్డారు. అయిన

విర్మించిన దేవాలయములు, గోపురములు త్రవ్వించిన జలాశయములు, వేయించిన మందరోద్యానములు తమిళ దేశలక్ష్మి వైభవమునకు వింజామరలు వేసినవి. కావేరీనదికి నూరుమైళ్ళు పొడవున పెల్లువ పొలుగట్టల పోయించినాడు అయిన వందెండు వేలమందిచేత కట్టించిన కావేరీ అనకట్ట నేటికిని నిలిచి ప్రాచీన భారతీయ విర్యాణ దక్షతను చాటుచున్నది. క.కాళ చోళుని ఆస్థానమున నృత్యగాన ప్రస్థానాలు జరుగుచుండెడివని మాధవి నృత్యప్రదర్శన చెప్పకయే చెప్పుచున్నది. ప్రజలు కూడ కళల పట్ల అమితాసక్తులై ఉండేవారని సామాన్య రైనాకళలను ఆరాధించిన కట్టగి కోవలన్ లను బట్టి తెలియుచున్నది. కోవలన్ వీణ వాయిచుటలో ప్రవీణుడు అతడు మాధవితో గూడి వసంతోత్సవ సందర్భమున కావేరీతీరంలో వీణమీటుతూకావేరీ స్తోత్రము గావించినాడు. మాధవికి నృత్య గానాదులు వెన్నతో బెట్టిన విద్యలు.

మొత్తము మీద ఈ కావ్యమునందలి మనకు ఆనాటి సామాజిక పరిస్థితులు పూసగుచ్చినట్లు తెలియచేయబడ్డాయి. అంతేకాక ఆర్యద్రవిడ సంస్కృతులు ఆదికాలమునుండి అవిభాజ్యములనీ, క్రిస్తు శకారంభమునకే తమిళనాడు సర్వతో ముఖాభివృద్ధి గాంచినదనీ సంస్కృతము, తమిళము - ఆర్యపురాణములు, ద్రావిడ దేశము, జైనము, బౌద్ధము, జైదిము, శాక్తేయము, అన్నియై ఇరుగు పొరుగున వుట్టి సామరస్యముగ పెరిగినవనీ, కళ

కాళ చోళ చక్రవర్తి కావేరికి అనకట్ట కట్టించి మాగాణములను పర్యవ్యాపకము గావించినాడనీ. తమిళనాడు విదేశవాసా రముచే సౌభాగ్య వంతులగు మందెడి దని తెలియుచున్నది.

అయితే ఈ కావ్యంలో తెలుగువారి కిష్టదేశమైన వేంకటేశ్వరుని ఇతరదేశతలను ఇళంగో చిన్నచూపు చూపినట్లు కవి పిస్తుంది జైనమత సన్యాసి అయిన ఇళంగో హిందూమతం పట్ల పెద్ద గౌరవం చూపినట్లు కనబడదు.

దక్షిణాపథ చక్రవర్తులు ఆర్యావర్తమును జయించి, తమ విజయ కేతములను హిమవత్సర్వత సానువుల మీద చెక్కించిన ఈ కావ్యం మనకు చెప్పుతుంది. ఈ కావ్యం శృంగార కరుణ, భీతికృమి, సుప్రొదిచేసుకున్నది. ఈ కావ్యం ప్రాచీనకాలపు సమస్త సంప్రదాయాలనూ దర్శింప జేసే గవాక్షం.

....—....

\* \* \*

S. T. P, కొండ ఎం. ఏ.

సాహిత్యపీఠం

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

బొమ్మూరు. రాజమండ్రి ప్రాంగణం

తూర్పుగోదావరిజిల్లా

విద్యారు: అగ్నివి మూడుగా చేసి ఈ పాత్రతో ఉర్వశి సరోకతానిద్యర్థం అంటూ సంకల్పం చేసి యాగం చేయి వలసిందని గంధర్వులన్నాడు.

‘ఉర్వశి సారోక్యం అగ్నిసార్య కర్తృక ఫలం ఇతి అగ్నిస్థారిం దదుః’ అని వ్యాఖ్య.

అగ్నిస్థారిని తీసికొని వచ్చానుగాని ఉర్వశిని కాదంటూ అగ్నిస్థారిని అడవిలో దిగబెట్టి ఇంటికి వెళ్ళాడు. అర్థరాత్రి మెళకువ వచ్చి తప్పునుగ్రహించి మళ్ళీ అడవికి బయలుదేరాడు. ఆ అగ్నిస్థారి కనబడలేదు. కటుగర్భంలో ఉన్న అశ్వత్థమైంది. ఆ అగ్నిపాత్ర గాయత్రిని వశించాడు. అందులో 24 అక్షరాలుంటాయి కాదు: 24 అంగుళాల ఆరణిని చేసి అగ్నిని మదింది మూడు అగ్నులను అర్పించాడు. గంధర్వ లోకాన్ని పొంది ఉర్వశితో ఏడబాట లేకుండా ఉన్నాడు. మొదట ఏకాగ్ని అగ్ని ఉండేదని ఇతని చేత శ్రేణులుగా మారిందని కథ. ఇతనికి ఆయువు, అమావసువు, విశ్వావసువు క్రుతాయువు, కతాయువు ఆయువాయువనే అర్థుడు పుత్రులు కలిగారు.

ఇందులో మనువు పుత్రుణ్ణికొరి విశ్రావరుణుల గూర్చి ఇష్ట చేసినట్లుంది. మనువత్పియైన క్రద్ధాదేవి కన్యమకొరకు ది. సరోక చేపిహోమం పొర పాటవల్ల ఇక అనే కన్యక పుట్టింది. విశ్రావరుణుల అనుగ్రహం వల్ల అమె సుద్యుమ్నునిగా మారింది. సుద్యుమ్నుడు

వేట దివిత్తం కవసార్యకుల వనంలో వ్రేవేలించగా అడదానిగా మారాడు. ఐదు దామెను పేర్చుంది పురూరపుడనే కొడుకును కన్నాడు. ఐసుల యాగం వల్ల ఇక మళ్ళీ సుద్యుమ్నునిగా మారింది. పురూరపుని ఇన్న వల్ల సూర్యవంశంలో సోమవంశం వ్రేవేలించి ది.

‘సూర్యవంశే సోమవంశ ప్రవేశః దర్శితః’ అని వ్యాఖ్య.

అట్లే మార్కండేయ వృణాణంకూడా (188 అంక) చెప్పింది పీఠి ప్రేమకథ మాత్రం ఇందులో లేదు.

### మల్స్యపు గాణంలో

వైవస్వత మనువుకి పదిమంది కుమారులు పుట్టారు. అందులో శ్వేస్తుడు ఇరుడు. అతడు దిగ్దయయాత్రాక్రమంలో తన గుఱ్ఱాన్ని తీసికొనిపోయి కవుని కరవణం అనే వనంలోకి ప్రవేశించాడు. అది పార్వతి పరమేశ్వరులు క్రిందిచే విహారస్థలం. అందులో ఏ పురుషప్రాసే వ్రేవేలించినా ప్రేగా మారిపోతుందని పార్వతికావం తెలియక ఇతడు ప్రేగా మారిపోయాడు. ఆ గుఱ్ఱం అశగుఱ్ఱంగా (బడబ) మారిపోయింది. ప్రే రూపంలో ఉన్న ఇకను దంధ్రుని కొడుకు బదుడు రూప మోహించాడు. ఆ ఉద్యావననానికి వెలువరిగా ఉంటూ గట్టిగా పిలిచాడు. అతడితో అమె విహరించింది. ఇరుని సోదరులు ఇక్షుకువు మొదలగువారు ఇతణ్ణి వెదకడం కోసం బయలుదేరారు.

అడుగుజ్జుల కళలుగా ఇది ఇరునిదే అంటూ విశ్వయించుకొని ఎట్లామారినో తెలిపికోవడం కోసం వసిష్ఠుణ్ణి అశ్రయించాడు. జ్ఞాననేత్రంతో విషయాన్ని తెలిసి కొని ఈశ్వరుణ్ణి అపారించందని అన్నాడు. పార్వతి పరమేశ్వరుల్ని స్తోత్రం చేయగా ఇక్షుకువు అశ్వమేదంచేసి దాని ఫలం మాకు అర్పణచేస్తే ఇక మళ్ళీ కింపురుషునిగా మారుతుందని అనగా అట్లాగే మారాడు. ఒక మాసం పురుషుడు, ఒక మాసం ప్రేగా మారేవాడు, ఇరుడు ఇకగా ఉన్నపుడు ఒక కొడుకు కలిగారు అతడే పురూరవసుడు. ఇక పేరిట అప్రాంతానికి ఇలా స్మృతవర్షమనే పేరువచ్చింది. ఇరుడు కింపురుషునిగా ఉన్నపుడు సుద్యుమ్నుడని పేరు.

పురూరపుడు జనార్దనాదివరవ్రాసం వల్ల వస్త్రద్వీపాలకు అధిపతి అయ్యాకే? మొల రాక్షసుల్ని చంపాడు. ఉర్వశి ఇతని రూపాన్ని రూపి మోహించింది. కొంతకాలానికి ధర్మార్థకామాయ ఇతణ్ణి పరీక్షించాయి. ఆ మూడింటిలో ధర్మం వల్ల ఎక్కువ గౌరవం చూపించాడు. ఇది గ్రహించి వీవు లోతంచేత నశిస్తావని అర్థం ఇతణ్ణి కనిపించింది. ఉర్వశి వియోగకారణం వల్ల గంధమాదన పర్వతంలో కుమారవనంలో పిచ్చివాడిగా ఉంటావని కామం కనిపించింది. దీర్ఘాయుధం ఉంటుందని సంకాసం ఆ వంద్రకా: ర్మం వృద్ధిపొందుతుందని ధర్మం అనుగ్రహించింది. ఇతడు ప్రతిరోజూ స్వర్గానికి వెళ్ళి దేవేంద్రుణ్ణి దర్శిస్తూ



ఉండేవాడు. తేలి అనేరాక్షసుడు ఊర్వశిని చిత్రలేఖను తీసికొనిపోతూ ఉండగా చూసి అతనిపై వాయువ్యాస్త్రాన్ని ప్రయోగించి జయించి ఊర్వశిని ఇంద్రునికి అప్పగించాడు. ఇంద్రునితో మైత్రి కుడిరింది. ఒకనాడు భరతుడు వాసిని లక్ష్మి క్షయంపరమనే దూపకాన్ని ఊర్వశి ప్రదర్శించింది. అమె లక్ష్మిరూపాన్ని ధరించి పురూరవుణ్ణి చూసి కామ పీడిత అయింది. అమె తప్పటకుగులు వేయగా భరతుడు కోపించి భూలోకంలో లతగా మారిపోయాడు. పురూరవుడు ఏనాడూ ఉంటావని శపించాడు. కావం తీరిన తర్వాత పురూరవుణ్ణి తర్తగాస్వీకరించింది. ఎవమండగురు కొడుకులు పుట్టారు. వారే ఆయువు, ద్విధాయువు, అశ్వాయువు, ధనాయువు, ధృతి, మతి, కుచి, శతాయువులు

ఈ పురాణంలోనే నారాయణముని తపస్సు తగ్గం చేయడం కోసం ఇంద్రుడు అవ్వరసంను పంపిస్తే తన ఊయపులనుండి ఋషి ఊర్వశిని పుట్టించివట్టింది ఊర్వశిని చూసి మిత్రావరులులు మోహించారు. మిత్రుడు ముందుగా పరించాడుకమక పరుణుల్ని అంగీకరించలేనవి చెప్పింది. నీ చిత్రాన్ని నాయందు వియవని పరుణుడేగాడు. ఊర్వశి నరే యని మిత్రుని దగ్గరకు వెళ్లింది. ఇది వేళాదర్శం అంటూ

చంద్రుని పౌత్రునికి భార్యవౌతావని మిత్రుడు శపించాడు. మిత్రావరులులు అమెను చూడడంవల్ల పతనమైన శక్తిని ఒక కుంభంలోఉంచగా వసిష్ఠ అగస్త్యులు పుట్టారు.

### విష్ణుధన్వంతరంలో

ఇంద్రుని సమక్షంలో కుంబురుడు నేర్పినదానికంటే మిన్నగా ఊర్వశి నాట్యం చేసింది భూలోకంలో జన్మించి మనుష్యునిగా రమించి తిరిగి సర్వానికి వచ్చి శావల్లి సంపూర్ణ విద్య పభ్యసిస్తావని కుంబురుడు శపించాడు వైవస్వత మన్వంతరం అంతా నీవతనితో ఉంటావని కావం. కొంతకాలానికి పురూరవుణ్ణి చూసి పరహా పేదనను పొందుకుంది. అతని దగ్గరకు తీసికొని వెళ్లని రంధతో బ్రతిమలాడింది. వస్త్రా ఉండగా వియమాంను గూర్చి చెప్పవలసిందని నాడుడు రంధతో అన్నాడు. ఒక సమయంలో రాజా ఊర్వశి గుణ సౌందర్యాన్ని వర్ణిస్తూఉండగా మాటువ ఉండి రంధ ఊర్వకులు వింటారు. ఊర్వశిని పరిచయం చేసి రంధ వెళ్ళిపోతుంది.

ఊర్వశివల్ల ఐదుగురు పుత్రులను కనడం. గంధర్వకథలో ప్రతిజ్ఞా భంగం మొ॥ పూర్వకథలో ఉన్నట్లే ఉంది ఇంద్రుని విరహపర్వన మనోహరం, కావ

దాను విక్రమోర్వశియ నాటకంలోని విరహపర్వనను తలపింప చేస్తుంది. ఊర్వశి తన అవస్థను శారదునకువిన్నవించింది. ఒకరాత్రి అతనితో ఉండి స్వర్గానికిరా అని నారదుడన్నాడు. అట్లే ఉండి గంధర్వులనారాధిస్తే తనలోకాన్ని పొందుతావన్నది. గంధర్వులరాక. పూర్ణ పాత్రవియ్యడం పూర్వకథ మాదిరిగానే సాగింది. ఒక మన్వ తర కాలం అమెను అనుభవిస్తావని. చివర సోమునిగో ప్రవేశిస్తావని అంటాడు పిల్లవాణ్ణి ఇస్తూ అనాటి సమాగమంలో ఈ కొడుకువున్నాడని చెప్పి స్వర్గానికి ఊర్వశి వెళ్ళిపోయింది. అగ్నిపాత్రను విడిచి పెట్టావని బాధపడుతూ ఉండగా దీనిని అరణిగా చేసి అగ్నిని ముఠించని గంధర్వులు మళ్ళీ వచ్చి నలహ ఇచ్చారు. ఈశ్రేణాగ్నిని యజించే ద్వితీయ ఎటు సంవత్సరాలలో సాలోక్యాన్ని పొందుతారని హితవు పల్కారు. యాగగ్నులకు విష్ణువుయొక్క చతుర్వ్యూహాలూపోలిక ఇక్కడ ఉండడం విశేషం. అహవనీయాగ్ని వాసుదేవుడని. దక్షిణాగ్ని సంకర్షుడని గార్హపత్యం ప్రయ్యముడని, ఔషధము అని దుద్ధుడని వివరించి ఇస్తూ బావింది యజిస్తే గంధర్వత్నాన్ని విష్ణువు ప్రసాదిస్తాడని అన్నారు.

( న శే షం )

# శివరాత్రి

శ్రీకృష్ణ సర్వోత్తమ పుట్టిన రోజు

— విశాఖ జిల్లా లక్ష్మీనరసింహారావు గారికి.

ఉండేవాడు. కేక అనేరాక్షసుడు ఉర్వశిని చిత్రలేఖను తీసికొనిపోతూ ఉండగా చూసి ఆతనిపై వాయవ్యాస్త్రాన్ని ప్రయోగించి జయించి ఉర్వశిని ఇంద్రునికి అప్పగించాడు. ఇంద్రునితో మైత్రి కుడిరింది. ఒకనాడు భురుడు వ్రాసిన లక్షి న్నయంఃరమనే రూపకాన్ని ఉర్వశి ప్రదర్శించింది. ఆమె లక్షిరూపాన్ని ధరించి పురుషపుణ్యే చూసి కామపీడిత అయింది. ఆమె తప్పటకుగులు వేయగా భరతుడు కోపించి భూలోకంలో రతాగా మారిపోయి పురుషుడై పాచంగా ఉంటానని శపించాడు కావం తీరిన తర్వాత పురుషపుణ్యే భర్తాస్వీకరించింది. ఎనమూడుగురు కొడుకులు పుట్టారు. వారే ఆయువు, ద్విదాయువు, ఆశ్వాయువు, ధనాయువు, దృతి, మకుచి, శతాయువులు

ఈ పురాణంలోనే నారాయణముషితవస్తు భగ్నం చేయడం కోసం ఇంద్రుడు అప్పరసరిను పంపిస్తే తన ఉరువులనుండి ఋషి ఉర్వశిని పుట్టించివట్లుంది ఉర్వశిని చూసి మిత్రావిరులులు మోహించారు. మిత్రుడు ముందుగా పరించాడుకమక పరుణ్ణ అంగీకరించలేనని చెప్పింది. వీ చిత్రాన్ని నాయందు విరచి పరుణ్ణుడగాడు. ఉర్వశి వరే యని మిత్రుని దగ్గరకు వెళ్లింది. ఇది వేళోదర్శం అంటూ

చంద్రుని పౌత్రునికి భార్యవౌతావని మిత్రుడు శపించాడు. మిత్రావరులులు ఆమెను చూడడంపై పతనమైన శక్తిని ఒక కుంభంలోఉంచగా వసిష్ఠ అగస్త్యులు పుట్టారు.

### విష్ణు ధర్మోత్తరంలో

ఇంద్రుని సమక్షంలో కుంబురుడు నేర్పినదావికంటె మిన్నగా ఉర్వశి నాట్యం చేసింది భూలోకంలో జన్మించి మన మృతికి కలుచి తిరిగి సన్యాసి వచ్చి శావర్ణి సంపూర్ణ విద్య వభ్యసితావని కుంబురుడు శపించాడు వైవస్వత మన్వంతరం అంచా వీవతనితో ఉంటా

వెళ్లని రంభతో బ్రతిమలాడింది. వస్తూ ఉండగా వియమాలను గూర్చి చెప్పవలసిందని నాడు రంభతో అన్నాడు. ఒక నలునితో రతా ఉర్వశి గుణ సౌంద్యాన్ని వర్ణిస్తూఉండగా మాటున ఉండి రంభ ఉర్వశులు ఎంటారు ఉర్వశిని పరిచయం చేసి రంభ వెళ్ళిపోతుంది.

ఉర్వశిరల్ల ఐదుగురు పుత్రులను కనడం. గంధర్వులతో ప్రతిజ్ఞ భంగం మొ॥ పూర్వకథలో ఉన్నట్లే ఉంది ఇంద్రుని విరహాపిన్ద్ర మనోహరం, కావ

దాసు విక్రమోర్వశియ నాటకంలోని విరహాపిన్ద్రవను తలపింప చేస్తుంది. ఉర్వశి తన అవస్థను శారదునకువిన్నవించింది. ఒకరాత్రి ఆతనితో ఉండి స్వర్గానికిరా అని నారదుడన్నాడు. అట్లే ఉండి గంధర్వులనారాచిస్తే తనలోకాన్ని పొందుతావన్నది. గంధర్వులరాక. పూర్ణ పాత్రనియ్యడం పూర్వకథ మాదిరిగానే సాగింది. ఒక మన్వంతర కాలం ఆమెను అనుభవిస్తావని. చివర సోమునిగో వ్రవే శిస్తావని అంటారు పిల్లవాణ్ణి ఇస్తా ఆనాటి సమాగమంలో ఆ కొడుకుపుడని చెప్పి స్వర్గానికి ఉర్వశి వెళ్లిపోయింది ఆగ్నిపాత్రను విడిచి పెట్టావని భారవడతూ ఉండగా దీనిని ఆరణ్యగా శివ అగ్ని ముదించని గంధర్వులు

రాలలో నాటకం నాటకం... హితవు పల్కారు. యాగాగ్నులకు విష్ణువుయొక్క చతుర్వ్యూహాలూపోలిక ఇక్కడ ఉండడం విశేషం ఆహవనీ యాగ్ని వాసుదేవుడని, దక్షిణాగ్ని సంకర్షుడని గార్వవత్యం ప్రద్యుమ్నుడని, బౌవనదము అని రుద్రుడని వివరించి ఇస్తా బావించి యజ్ఞపై గంధర్వులన్నీ విష్ణువు ప్రసాదిస్తాడని అన్నారు.

( న శే షం )

